

Caibidil 9

Comhshaol agus Bonneagar

Clár na nÁbhar

9.1	Comhthéacs.....	229
9.2	Measúnú Riosca i gcás Tuilte.....	230
9.3	Caighdeán an Uisce	232
9.4	Seirbhísí Uisce.....	233
9.5	Córais Inbhuanaithe Draenála Uirbeach (SuDS).....	236
9.6	Rialú Guaiseacha Mórhionóiscí (Treoir Seveso III).....	237
9.7	Caighdeán an Aeir	238
9.8	Torann	238
9.9	Truailliú Solais	239
9.10	Bainistiú Dramhaíola.....	240
9.11	Teileachumarsáid	242
9.12	Cathair Chliste	243
9.13	Fuinneamh agus Bonneagar Gaolmhar.....	244

9.1 Comhthéacs

Tá bainistíocht inbhuanaithe uisce, dramhaíola agus seirbhísí comhshaoil eile riachtanach chun an comhshaoil a chosaint, chun sláinte agus folláine a chinntiú agus chun tacú le fás inbhuanaithe na cathrach. Is breithniú tábhachtach freisin é an t-athrú aeráide. Ní mór do bheartas pleanála breithniú ar dhálaí aeráide na todhchaí agus roghanna oiriúnaithe a chuimsiú lena n-áirítear riosca tuilte, cóiríocht d'fhoinsí fuinnimh in-athnuaite, caomhnú fuinnimh agus bainistiú feabhsaithe d'acmhainní.

Tá ceisteanna ar nós soláthar dóthanach uisce glan, dea-chaighdeán aeir agus bainistíocht dramhaíola inbhuanaithe ríthábhachtach don chathair. Tacaíonn an plean le soláthar bonneagair ríthábhachtach i gcomhar le soláthraithe reachtúla ábhartha lena n-áirítear Uisce Éireann, chun aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna seo ar bhealach a chosnaíonn sláinte an phobail, an comhshaoil agus a thugann aghaidh ar na dúshláin a bhaineann leis an athrú aeráide. Is uirlisí tábhachtacha iad an SEA agus an AA lena chinntiú nach mbíonn tionchar ró-dhiúltach ag beartas an phlean ar an gcomhshaoil.

Tacaíonn an plean freisin le teicneolaíocht nua agus le cur chuige cathrach cliste chun feabhas a chur ar chaighdeán agus feidhmíocht na seirbhísí uirbeacha agus chun costais agus úsáid acmhainní a laghdú a chuirfidh ar chumas na cathrach fás agus freagairt do dhúshláin eacnamaíocha, shóisialta agus chomhshaoil. Go háirithe, feictear go bhfuil teicneolaíochtaí digiteacha ríthábhachtach chun féachaint chuige go seasfaidh an chathair an aimsir agus chun an t-aistriú go cathair chliste a chumasú. Tógann sé seo ar uailmhianta fáis an RSES a dhíríonn ar gheilleagar iomaíoch agus réigiún dea-nasctha a thógáil trí bhonneagar digiteach a sholáthar ar nós líonra TFC ar ardchaighdeán agus seachadadh an Phlean Náisiúnta Leathanbhanda.

Tá infreastruchtúr chun soláthar fuinnimh dóthanach agus slán a chinntiú ríthábhachtach don chathair freisin agus tacaíonn an plean le soláthar i gcomhar le soláthraithe reachtúla ábhartha lena n-áirítear Eirgrid, BSL agus Bord Gáis. Tá an t-aistriú ó bhreoslaí iontaise agus an t-aistriú i dtreo foinsí fuinnimh níos inbhuanaithe mar phríomhfhócas beartais sa phlean freisin.

9.2 Measúnú Riosca i gcás Tuilte

Cuireann tionchair athraithe aeráide lena n-áirítear stoirmeacha níos déine, borradh stoirme, ardú ar leibhéal na farraige agus níos mó imeachtaí fada báistí ard-déine, leis an dóchúlacht mhéadaithe de thuilte. Tá an chathair i mbaol tuilte go háirithe mar gheall ar a shuíomh ar chósta an Atlantaigh agus ar Abhainn na Gaillimhe agus teastaíonn cur chuige cuimsitheach maidir le bainistiú tuilte chuige sin.

Is féidir leis an bPlean Forbartha ról tábhachtach a imirt i mbainistíocht tuilte trí chriosú beartas agus úsáid talún agus go dtí seo bhí codanna móra de thuillemhána nádúrtha an chósta agus Abhainn na Gaillimhe cosanta ar fhorbairt a d'fhéadfadh cur isteach orthu. Tacaíonn beartais eile maidir le rialú draenála agus uisce dromchla le bainistíocht tuilte freisin. In ullmhú an Phlean, de réir *An Córas Pleanála agus Bainistíocht Riosca Tuilte, Treoirlínte d'Údaráis Phleanála (2009)*, rinneadh Measúnú Straitéiseach ar Riosca i gcás Tuilte (SFRA) chun measúnú a dhéanamh ar na himpleachtaí do bheartas pleanála maidir le riosca tuilte. Glactar sa SFRA cur chuige réamhchúramach den chuid is mó maidir le criosú talamhúsáide chun forbairt a sheachaint i gceantair atá i mbaol tuilte. Déantar limistéir atá faoi réir forbartha agus a aithnítear mar limistéir atá i mbaol tuilte a mheas trí thástáil fírinne, lena n-oiriúnacht a chinneadh agus breithnítear riachtanais maidir le measúnú riosca tuilte atá sainiúil don suíomh agus maolú mionsonraithe de réir an láithreáin.

Is í Oifig na nOibreacha Poiblí (OOP) an phríomhghníomhaireacht maidir le bainistiú riosca i gcás tuilte. In 2011 chríochnaigh an OPW Réamh-Mheasúnú Riosca náisiúnta i gcás Tuilte (PFRA), arna dhéanamh faoi Threoir an Aontais Eorpaigh maidir le Tuilte, inar saináithníodh limistéir ina bhféadfadh bheith i mbaol suntasach tuilte. Ina dhiaidh sin, thug Oifig na nOibreacha Poiblí faoin staidéar ar Mheasúnú agus Bainistíocht Riosca Tuilte Abhantrach (CFRAMs) inar bunaíodh straitéis agus bearta

fadtéarmacha do bhainistiú riosca tuilte sa chathair agus i ndobharcheantar na Coiribe i gcoitinne. Thángthas ar an gconclúid go mbeadh scéim faoisimh tuilte ina rogha inmharthana agus éifeachtach chun an chathair a chosaint ar bhaol tuilte abhann agus taoide, chun soláthar a dhéanamh do sheasmhacht sa todhchaí, agus chun cur ar chumas na cathrach forbairt ar bhealach inbhuanaithe.

Cuireadh tús le Scéim Faoisimh Tuilte Chathair na Gaillimhe Coirib go Cósta i mí na Samhna 2020. Is é cuspóir na scéime scéim faoisimh tuilte atá inmharthana, cost-éifeachtach agus inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil de do Chathair na Gaillimhe a mheasúnú, a dhearadh agus a sheachadadh. Cinnteoidh Coirib go Cósta, cé go ndírítear go príomha ar aghaidh a thabhairt ar bhainistiú inbhuanaithe agus éifeachtach ar riosca tuilte, go dtabharfar aird ar íogaireacht chomhthéacs sainiúil na cathrach le dearadh aon bhirt, go háirithe bearta struchtúracha. I gcás go bhfuil gá le forbairt, caithfidh sé cur le carachtar, timpeallacht íogair, oidhreacht chultúrtha agus foirm thógtha na cathrach in aon dearadh. Ceanglófar go n-áireofar i ndearadh na mbeart faoisimh tuilte réitigh chruthaitheacha ailtireachta tírdhreacha, ar féidir leo, chomh maith le haghaidh a

thabhairt ar bhainistiú riosca tuilte, luach a thabhairt don chomhthéacs uirbeach agus don ríocht phoiblí agus a chomhtháthú le tionscadail eile um dhul chun cinn. Éascóidh an tionscadal comhairliúchán poiblí ag príomhchéimeanna an phróisis. Faoi réir cead pleanála, tá an tógáil cláraithe le tosú in 2025 le scála ama tógála réamh-mheasta 36 mí.

Tá creimeadh cósta ina bhaol freisin do cheantair áirithe den chathair. Nuair is gá, comhoibreoidh an Chomhairle le páirtithe leasmhara ábhartha chun oibreacha cosanta cósta atá inbhuanaithe ó thaobh an chomhshaoil agus an gheilleagair de a éascú chun aghaidh a thabhairt ar chreimeadh cósta agus tuilte sna ceantair is leochailí sa chathair. Cuirfear san áireamh in aon obair chosanta sa todhchaí laistigh den chladach na hidirghaolmhaireachtaí fadtéarmacha idir cosaintí agus próisis chósta sa cheantar níos leithne, an gá atá leis an gcomhshaol agus gnáthóga nádúrtha a chosaint agus áireofar leis deiseanna chun an comhshaol cósta nádúrtha a chothabháil agus a fheabhsú, nuair a mheastar gur cuí sin. Go sonrach sa chás go bhfuil bearta um chreimeadh cósta á gcur ar aghaidh don limistéar ón Sáilín go Trá na gCeann, scrúdófar iad seo chun an acmhainn bearta taitneamhachta a ionchorprú lena n-áirítear nasc an siúlbealaigh ón gCarraig Dhubh go Trá na gCeann.

Beartas 9.1 Baol Tuilte

1. Tacú, i gcomhar le hOifig na nOibreacha Poiblí, le cur chun feidhme na Treorach AE um Riosca Tuile (2007/60/CE), na Rialachán um Riosca Tuilte (IR Uimh, 122 de 2010) agus Threoirlínte an RCPRÁ agus Oifig na nOibreacha Poiblí d'Údaráis Phleanála, an Córas Pleanála agus Bainistíocht Measúnaithe Riosca i gcás Tuilte (2009), nuashonraithe/ionadaíocht ar reachtaíocht nó ar threoirlínte na Roinne agus aird ar thorthaí agus ar ghníomhartha ábhartha aitheanta de Staidéar Bainistíochta Riosca Tuilte Abhantrach na Coiribe (CFRAM).
2. Tacú le agus éascú a dhéanamh ar chur chun feidhme Scéim Faoisimh Tuilte Chathair na Gaillimhe de chuid Coirib go Cósta i gcomhar le hOifig na nOibreacha Poiblí chun tacú le cathair atá seasmhach ó thaobh na haeráide de, chun cosaint a thabhairt in aghaidh tuilte agus íoslaghdú a dhéanamh ar thionchar imeachtaí aeráide amach anseo. Tacú go ginearálta leis na bearta maolaithe agus oiriúnaithe gaolmhara chun tuilte agus creimeadh cósta a chosc, faoi réir breithnithe cuí comhshaoil, amhairc, oidhreacht tógtha agus breithnithe ábhartha eile.
3. A chinntiú go gcuirtear moltaí an Mheasúnaithe Straitéisigh ar Riosca Tuile (SFRA) do Phlean Forbartha Chathair na Gaillimhe 2023-2029 san áireamh agus measúnú á dhéanamh ar fhorbairtí i limistéir shainaitheanta ina bhfuil riosca tuilte agus go gceanglófar Measúnú Riosca Tuile atá sainiúil don suíomh (FRA) agus dearadh gaolmhar agus bearta tógála nuair is cuí.
4. Bainistíocht inbhuanaithe agus úsáidí dobharlach agus sruthchúrsaí a chosaint ó fhorbairt mhíchuí agus é sin a chur chun cinn, lena n-áirítear aibhneacha, sruthanna, stráicí bruachánacha neamhforbartha gaolmhara, bogaigh agus tuilemhánna nádúrtha.
5. A chinntiú go gcuirfear riosca tuilte san áireamh in ullmhú aon phleananna ceantair áitiúil, creatphleananna agus máistirphleananna sa chathair amach anseo.
6. A chinntiú go bhfuil aon bheart molta deartha chun tuilte/creimeadh cósta a mhaolú faoi réir Measúnachta Cuí i gcomhréir le hAirteagal 6 de Threoir an Aontais Eorpaigh maidir le Gnáthóga, nuair is cuí.
7. Leanúint ar aghaidh ag cosaint an cheantair cois cósta agus an urthrú agus forbairt mhíchuí a sheachaint i gceantair atá i mbaol creimthe cósta agus/nó a bheadh mar chúis le creimeadh cósta i gceantair in aice láimhe nó a dhéanfadh an creimeadh sin níos measa.

8. Criosanna bruachánacha neamhfhorbartha agus tuilemhánna nádúrtha feadh Abhainn na Gaillimhe agus a craobh-aibhneacha a chosaint agus a chothabháil, nuair is féidir.

9.3 Caighdeán an Uisce

Tá soláthar uisce óil glan atá ar ardchaighdeán agus dea-cháilíocht uisce snámha tábhachtach d'fhorbairt eacnamaíoch amach anseo, d'fhás fisiceach agus do shláinte phoiblí na cathrach. Tá raon éagsúil de shócmhainní uisce nádúrtha sa chathair, lena n-áirítear an fharraige, aibhneacha, lochanna, canálacha agus screamhuisce. Tá sé ríthábhachtach go ndéanfaí na docharlaigh seo a chosaint ar thruailliú agus go gcoimeádtar caighdeán an uisce ar leibhéal maith.

Le Creat-Treoir Uisce an Aontais Eorpaigh (WFD), bunaíodh cur chuige comhtháite bunaithe ar dhobharcheantar do chosaint, d'fheabhsú agus d'úsáid inbhuanaithe uiscí intíre, lena n-áirítear screamhuisce, agus é mar aidhm aige caighdeán na timpeallachta uisce a fheabhsú. Tá sé mar aidhm ag an WFD meath ar stádas na n-uiscí go léir a chosc agus dea-stádas ar a laghad a chinntiú. Tá sé mar aidhm aige freisin comhlíonadh na gceanglas a bhaint amach do limistéir chosanta ainmnithe a meastar go dteastaíonn cosaint speisialta uathu mar gheall ar a dtábhacht ar leith. Áirítear leis na limistéir seo uiscí snámha, foinsí uisce óil, limistéir ina bhfástar nó ina mbaintear sliogéisc, láithreacha le gnáthóga agus speicis íogaire, nó limistéir a bhfuil tionchar ar leith ag eotrófú orthu mar gheall ar ionchur iomarcach fosfair agus/nó nítrigine ó fhuíolluisce uirbeach.

Cuirtear an WFD i bhfeidhm tríd an bPlean Náisiúnta Bainistíochta Abhantraí (RBMP). Tá an dréacht-RBMP don tréimhse 2022-2028 faoi chomhairliúchán poiblí go dtí Márta 2022 agus táthar ag súil le formheas deiridh in 2022. Leagtar amach ann na bearta atá riachtanach chun caighdeán uisce in Éirinn a chosaint agus a athchóiriú. Is é aidhm iomlán an phlean a chinntiú go ndéantar uiscí nádúrtha a bhainistiú go hinbhuanaithe agus go ndéantar acmhainní fionnuisce a chosaint chun an timpeallacht uisce a chothabháil agus a fheabhsú. Roinntear cur chun feidhme an phlean thar raon comhlachtaí lena n-áirítear na húdaráis áitiúla.

Bunaíodh Clár Uiscí na nÚdarás Áitiúil (LAWPRO) in 2016 mar sheirbhís chomhroinnte náisiúnta thar ceann na n-údarás áitiúil agus oibríonn an Chomhairle Cathrach i gcomhar le LAWPRO chun cur chun feidhme an WFD a chomhordú.

Is acmhainn nádúrtha thábhachtach é uisce snámha ar ardchaighdeán le haghaidh úsáid áineasa chomh maith le bheith ina ábhar suntasach tarraingteach do thurasóirí. Sa Treoir um Uisce Snámha 2006 agus sna Rialacháin um Cháilíocht Uisce Snámha 2008, leagtar síos caighdeán dhiana chun caighdeán uisce snámha a bhainistiú. Déanann an Chomhairle monatóireacht agus measúnú ar cháilíocht an uisce snámha, cuireann sí eolas snámha ar fáil, déanann sí beart chun sláinte a chosaint agus chun an baol truailithe sna limistéir snámha seo a laghdú. Tá feabhsuithe móra ar chaighdeán an uisce snámha i gCuan na Gaillimhe mar thoradh ar Ionad Cóireála Fuíolluisce Inis Caorach (WWTP). Deimhnítear é seo trí stádas Brat Gorm an Aontais Eorpaigh a bhaint amach agus Duais Náisiúnta an Chósta Ghlais do thránna Thrá na gCeann agus Bhóthar na Trá. Tá ról mór ag gach trá mar limistéir áineasa agus taitneamhachta cósta don chathair, lena n-áirítear na tránna ag Trá na gCeann, Bóthar na Trá, Grattan agus ag Baile an Locháin. Oibreoidh an Chomhairle, i gcomhpháirtíocht le hUisce Éireann agus páirtithe leasmhara eile, chun caighdeán an uisce snámha a chothabháil agus a fheabhsú do thránna uile na cathrach.

Beartas 9.2 Caighdeán an Uisce

1. Tacaíocht a thabhairt do ghníomhartha an Plean Bainistíochta Abhantraí 2018-2021 agus Plean Bainistíochta Abhantraí na todhchaí d'fhonn athchóiriú chuig dea-stádas a chur chun cinn agus a bhaint amach, truailliú ceimiceach a laghdú agus meath ar chaighdeán uisce dromchla, cósta agus screamhuisce a chosc, nuair is cuí.
2. Leanúint ar aghaidh le dea-cháilíocht uisce snámha a chothabháil ag trána na cathrach trí ghníomhaíochtaí monatóireachta agus bainistíochta de réir na Rialachán um Cháilíocht Uisce Snámha 2008.
3. A chinntiú go gcloíonn an fhorbairt le caighdeán agus treoirlínte comhshaoil atá i réim agus go bhfuil sí de réir reachtaíochta agus straitéise atá ag teacht chun cinn maidir leis an gcomhshaol muirí.
4. Stádas na dTránna Brat Gorma a chothabháil agus a leathnú maidir le cáilíocht uisce, bonneagar agus soláthar taitneamhachta do thránna na cathrach.
5. Acmhainn screamhuisce na cathrach a chosaint de réir na Treorach Screamhuisce 2006/118/CE agus Rialacháin na gComhphobal Eorpach um Chuspóirí Comhshaoil (Screamhuisce), 2010 (IR Uimh. 9 de 2010) nó aon reachtaíocht nuashonraithe agus teorainn a chur le haon fhorbairt a d'fhéadfadh tionchar a bheith aici ar chuspóirí maidir le cosaint, feabhsú agus/nó athchóiriú.
6. Íoslaghdú agus rialú a dhéanamh ar sceitheadh chuig dobharlaigh dromchla intíre, go háirithe Abhainn Thír Oileáin/ an Ghainimh, screamhuisce agus uiscí cósta chun truailliú uisce a chosc agus an comhshaol a chosaint.

9.4 Seirbhísí Uisce

Tá Uisce Éireann freagrach as bonneagar seirbhísí uisce agus áiseanna cóireála don chathair ó 2014 i leith. Faoi láthair ar an leibhéal áitiúil, trí Chomhaontuithe Seirbhíse, coimeádann an Chomhairle Cathrach a ról maidir le soláthar seirbhísí uisce a éascú, i gcomhar le hUisce Éireann. Coinníonn an Chomhairle freagracht as seirbhísí uisce dromchla agus tá sí fós ina húdarás cosanta uisce trína feidhmeanna a bhaineann le cáilíocht uisce agus monatóireacht agus eisiúint ceadúnas doirte chuig an ngréasán uisce dromchla. Tá Uisce Éireann freagrach as ceadúnais doirte trádála a eisiúint chuig séaraigh bhréan/chomhcheangailte.

Tá sé mar chuspóir ag Uisce Éireann cumas bonneagair straitéisigh uisce óil agus fuíolluisce a sholáthar ar bhealach a thacaíonn le treo beartais an NPF agus an RSES. Leanfaidh Uisce Éireann ag forbairt agus ag feabhsú seirbhísí uisce agus fuíolluisce chun tacú leis an bhforbairt phleanáilte sa chathair mar atá leagtha amach sa Chroí-Straitéis, faoi réir infhaighteacht na hinfeistíochta caipitil riachtanacha agus de réir cuspóirí agus rialacháin comhshaoil. Tá gá le soláthar uisce ar ardchaighdeán agus flúirseach agus infrastruchtúr fuíolluisce imleor, ní amháin chun freastal ar uailmhianta fáis na Gaillimhe mar Chathair Réigiúnach an NPF, ach freisin chun caighdeán comhshaoil agus sláinte poiblí a bhaint amach.

Oibreoidh an Chomhairle le hUisce Éireann chun ceanglais agus tosaíochtaí infheistíochta seirbhísí uisce sa chathair a shainnithint agus tacóidh sí le seachadadh chuspóirí na Comhairle *Plean Straitéiseach Seirbhísí Uisce (WSSP)* ina leagtar amach treo straitéiseach Uisce Éireann suas go dtí 2040.

Tá Plean Náisiúnta Acmhainní Uisce (NWRP) á ullmhú faoi láthair ag Uisce Éireann a fhéachfaidh le soláthar uisce poiblí inbhuanaithe, slán agus iontaofa a bhaint amach thar na 25 bliana amach romhainn. Mar chuid den phlean, forbrófar plean réigiúnach acmhainní uisce le béim ar bhearta caomhnaithe uisce, laghdú sceite, éifeachtúlacht líonra agus soláthairtí uisce inbhuanaithe.

Maidir le seirbhísí fuíolluisce, leagtar amach i gclár acmhainne cóireála fuíolluisce Uisce Éireann do Chathair na Gaillimhe an toilleadh atá ar fáil ag Ionad Cóireála Fuíolluisce Inis Caorach (WWTP). Tá ualach dearadh reatha aige de 170,000 PE (coibhéis daonra). B'ionann an t-ualach reatha a tuairiscíodh sa Tuarascáil Bhliantúil Timpeallachta don GCC do Ghailimh agus timpeall 103,000 PE do 2020. Chuige seo meastar go mbeidh an cumas ag an WWTP freastal ar an bhfás réamh-mheasta thar thréimhse an phlean 2023-2029. Chun soláthar a dhéanamh don fhás spriocdhírithé i gceantar uirbeach na Gaillimhe sa mheántearma agus san fhadtéarma, cuirfear tús le hullmhú Straitéis Draenála Mhórcheantar na Gaillimhe in 2022 a bhreithneoidh gréasáin fuíolluisce agus roghanna cóireála amach anseo. Tabharfar aghaidh arís ar mholtaí a rinneadh roimhe seo maidir le soláthar WWTP Príomhdhraenála Oirthear na Gaillimhe mar chuid den straitéis.

Tá Plean Limistéir Draenála (DAP) don chathair á ullmhú faoi láthair agus tá sé le bheith críochnaithe in 2023. Déanfaidh an plean seo measúnú go mionsonraithe ar an ngréasán fuíolluisce chun saincheisteanna agus riachtanais a shainiú. Ag an am céanna leis an DAP, cuirfear Plean Forbartha Líonra chun cinn freisin mar staidéar ardleibhéil chun cuidiú le heolas a thabhairt do sheirbhísí láithreáin chriosaithe neamhfhorbartha laistigh den chathair. Leanfaidh an Chomhairle ag obair le hUisce Éireann chun a chinntiú go n-ullmhófar na pleananna seo i gcomhthéacs an fháis atá pleanáilte sa chathair. Agus tagairt ar leith á déanamh do limistéar LAP na nArdán, tá obair ar siúl chun dearadh agus seachadadh seirbhísí fuíolluisce a chur chun cinn laistigh de Chéim 1 ó dheas. Áirítear sa tionscadal soláthar trasrian an débhealaigh agus umar stórála fuíolluisce nua ag Stáisiún Pumpála Pháirc Mhuirinne Uimh.1. Breathnóidh an DAP agus an Plean Forbartha Líonra ar an gcaoi a ndéanfar seirbhísí ar Chéim 2 de LAP na nArdán.

Déanfaidh Uisce Éireann i gcomhar leis an gComhairle Cathrach dul chun cinn leanúnach ar bhearta amhail gníomhaíochtaí athshlánúcháin séarachais, gníomhaíochtaí cothabhála caipitil, monatóireacht thar maoil uisce stoirme agus leanfaidh sé ag déanamh monatóireachta ar fheidhmíocht na ngréasán lena chinntiú go dtugtar tosaíocht do na hoibreacha is práinní de réir mar is gá.

Maidir le soláthar uisce na cathrach, tá méadú ar an éileamh ar uisce agus an méid úsáide uisce in aghaidh an duine in éineacht leis an bhfás ar dhaonra na cathrach. Is Soláthar Uisce Poiblí Chathair na Gaillimhe (PWS) i dTír Oileán a sholáthraíonn an chathair agus comhlánaíonn Soláthar Uisce Réigiúnach Thuama é. Cruthaíonn na soláthairtí uisce seo Crios Acmhainní Uisce na Coiribe.

Tá toilleadh 55 mega lítear in aghaidh an lae (MLD) ag ionad cóireála PWS Chathair na Gaillimhe i dTír Oileáin. Mar thoradh ar ghníomhaíochtaí laghdaithe sceite a rinne Comhairle Cathrach na Gaillimhe agus Uisce Éireann le déanaí tháinig laghdú suntasach ar an éileamh, agus chuir an gléasra cóireála thart ar 36.3 MLD isteach sa ghréasán uisce i mí Feabhra 2021. Cé go samhlaítear go mbeidh acmhainn imleor ann chun freastal ar an méadú réamh-mheasta ar dhaonra na cathrach thar thréimhse an Phlean Forbartha, le pleananna chun iontógáil nua a sholáthar ar Abhainn na Gaillimhe cuirfear feabhas ar sholáthar chun freastal ar fhás sa todhchaí agus in éineacht le príomhphíobán ardaithe go taiscumar Chnoc an Chlocháin, cuirfear feabhas freisin ar chinnteacht an tsoláthair. Táthar ag súil go ndéanfar dul chun cinn in 2022 ar thógáil na hiontógáil nua atá suite ar thailte na Comhairle Cathrach ó dheas de Dhroichead na gCúig gCéad.

Tá Céim measúnaithe roghanna iomlán an *NWRP* ag dul ar aghaidh faoi láthair i gcomhairle le Roinn Seirbhísí Uisce Chomhairle Cathrach na Gaillimhe. Aithneoidh sé seo na hidirghabhálacha eatramhacha agus fadtéarmacha roghnaithe a theastaíonn chun soláthar uisce inbhuanaithe a chinntiú don chathair. Leanfaidh an Chomhairle freisin ag spreagadh tionscnamh caomhnaithe uisce lena n-áirítear bailiú báistí agus athchúrsáil uisce liath i bhforbairtí i gcomhar le hUisce Éireann.

Leanfaidh Uisce Éireann agus an Chomhairle Cathrach ar aghaidh le laghdú sceite agus gníomhaíochtaí athshlánúcháin príomhlíonra a chur chun cinn, atá riachtanach go léir chun fás dlúth sa chathair a éascú agus leanfaidh siad ag déanamh monatóireachta ar fheidhmíocht na ngréasán chun a chinntiú go dtugtar tosaíocht do na hoibreacha is práinní de réir mar is gá. Tá oibreacha athshlánúcháin príomhlíonra curtha i gcrích mar chuid den Chlár Laghdaithe Sceitheadh le blianta beaga anuas ar dháileadh agus ar phríomhphíopaí ar fud na cathrach agus na bruachbhailte, lena n-áirítear sa Chaisleán Gearr, i Mervue agus i gCnoc Mhaoil Drise.

Maidir le limistéar LAP na nArdán, tá riachtanais bhonneagair uisce sainaitheanta ag Uisce Éireann i gcomhar leis an gComhairle Cathrach atá ag an gcéim mhiondearaidh faoi láthair. I gceist leo seo, tá feabhsú agus atreisiú an ghréasáin áitiúil. Maidir le draenáil uisce dromchla laistigh de na hArdán, tá réamh-roghanna dearaidh do scaoileadh uisce dromchla á meas.

Beartas 9.3 Seirbhísí Uisce

1. Oibriú i ndlúth-theagmháil le hUisce Éireann chun áiseanna uisce agus fuíolluisce a oibriú sa chathair agus uasghrádú agus leathnú an líonra agus seachadadh tionscadal straitéiseach ar nós Oibreacha Iontrála Ionad Cóireála Uisce Thír Oileáin.
2. Tacú le seachadadh chuspóirí Phlean Straitéiseach Sheirbhísí Uisce de chuid Uisce Éireann (2015) agus cur chun feidhme Phlean Infheistíochta Caipitil Uisce Éireann 2020-2024.
3. Oibriú i gcomhar le hUisce Éireann chun soláthar uisce éifeachtach ardchaighdeán a sholáthar agus a chothabháil a bheidh in ann freastal ar riachtanais reatha agus todhchaí na cathrach agus tacú le haon tionscadal leanúnach um athshlánúchán príomhlíonra uisce agus caomhnú uisce.

4. Gach úsáideoir suntasach uisce a spreagadh chun dea-chleachtais a úsáid maidir le caomhnú uisce agus leanúint de bhearta caomhantais uisce a chur chun cinn i ndearadh gach forbartha nua sa chathair, i.e. cosúil le bailiú uisce báistí agus athúsáid uisce liath, i gcomhar le hUisce Éireann.
5. Tacaíocht agus idirchaidreamh a dhéanamh le hUisce Éireann chun córas bailithe agus cóireála draenáil fuíolluisce inbhuanaithe agus éifeachtach a sholáthar a bheidh in ann freastal ar riachtanais reatha agus ar riachtanais todhchaí na n-úsáideoirí teaghlaigh, tráchtála agus tionsclaíochta sa chathair agus sa cheantar MASP.
6. Tacaíocht a thabhairt do chlár leanúnach Uisce Éireann um athshlánú príomhphíobáin uisce agus laghdú sceite uisce chun soláthar uisce na cathrach a chaomhnú.
7. Tacaíocht a thabhairt do dhíchoimisíúnnú na gcóras cóireála eisiltigh indibhidiúla atá ann cheana féin lena n-áirítear umair mhúnlaigh ag láithreacha lena n-áirítear Baile an Locháin, áit a bhfuil rogha indéanta nascadh leis an ngréasán séarachais phoiblí. Comhoibreoidh Comhairle Cathrach na Gaillimhe le hUisce Éireann ina leith seo

9.5 Córais Inbhuanaithe Draenála Uirbeach (SuDS)

Cuireann an timpeallacht uirbeach lena dromchlaí neamh-thréscaoilteacha gaolmhara, ar nós díonta, bóithre agus carrchlóis, cosc ar shíothlú nádúrtha báistí isteach sa talamh, rud a d'fhéadfadh a bheith mar chúis le méideanna agus sruthanna iomarcacha de rith chun srutha d'uisce dromchla. Tá sé mar aidhm ag Córais Inbhuanaithe Draenála Uirbeach (SuDS) rith chun srutha d'uisce dromchla a bhaineann le forbairt a íoslághdú, ag baint úsáide as sraith de bhearta bainistíochta uisce atá deartha chun uisce dromchla a dhraenáil ar bhealach níos inbhuanaithe, atá cosúil le próisis draenála nádúrtha.

Laghdaíonn úsáid SuDS méid agus ráta an tsreafa uisce dromchla trí mheascán de bhearta lena n-áirítear insíothlú isteach sa talamh agus caolú uisce dromchla i limistéir stórála chun gluaiseacht uisce a mhoilliú. Cé go bhfuiltear ag brath go mór go dtí seo ar umair stórála faoi thalamh chun caolú a sholáthar, tá bogadh i dtreo SDC atá bunaithe ar an dúlra cosúil le locháin agus báisíní, bogaigh, stiallacha agus claiseanna scagtha plandáilte, dromchlaí tréscailteacha, aghaidheanna glasa agus díonta glasa. Deartar SuDS nádúrbhunaithe chun déileáil le báisteach i gceantair uirbeacha ar bhealach chomh cosúil agus is féidir leis an mbealach sa timpeallacht nádúrtha. Tá raon leathan buntáistí ag baint leis, lena n-áirítear laghdú ar thruailliú ó rith chun srutha uirbeach, laghdú tuilte agus lódáil laghdaithe ar chomhchóras séarachais. Is féidir leo a bheith ina ngnéithe tírdhreacha dearfacha laistigh den timpeallacht uirbeach, ag soláthar tairbhí taitneamhachta agus ag cur le bithéagsúlacht.

Tá LAWPRO i gcomhar leis an DHLGH ag forbairt straitéis chur chun feidhme chun Dearadh Uirbeach atá íogair ó thaobh Uisce a fhorbairt, a chuimsíonn SUDS dúlrabhunaithe agus nuair a bheidh sé críochnaithe beidh sé ina treoir úsáideach i gcomhthéacs uirbeach. Aithnítear sa Dréachtphlean Bainistíochta Abhantraí na buntáistí a bhaineann le húsáid a bhaint as bainistíocht uisce dromchla atá bunaithe ar an dúlra agus an gá atá le bogadh ar shiúl ó réitigh innealtóireachta. I ndáil leis sin, is gníomh de chuid an dréacht-RBMP treoir eatramhach a sholáthar d'údaráis áitiúla maidir le bearta atá le cur chun feidhme chun tacú le fócas níos mó ar réitigh atá bunaithe ar nádúr a sholáthar roimh straitéis náisiúnta cur chun feidhme. Tabharfaidh an Chomhairle aird ar an treoir seo nuair a fhoilseofar í agus idir an dá linn breithneoidh sí lámhleabhair threoracha idirnáisiúnta dea-chleachtais.

Beartas 9.4 Córais Inbhuanaithe Draenála Uirbeach (SuDS)

1. A chinntiú go n-úsáidfeadh Córais Inbhuanaithe Draenála Uirbeach (SuDS) agus bainistíocht inbhuanaithe draenála uisce dromchla, nuair is indéanta, i ndearadh na forbartha chun go bhféadfar rith chun srutha uisce dromchla a bhainistiú chomh gar dá fhoirse agus is féidir agus chun tairbhí níos leithne a bhaint amach amhail forbairt inbhuanaithe, cáilíocht uisce, bithéagsúlacht, taitneamhacht áitiúil agus oiriúnú aeráide.
2. Úsáid bonneagair ghlais a chur chun cinn m.sh. díonta glasa, ballaí glasa, bioswales, plandú agus spásanna glasa chun críocha coinneála uisce dromchla mar chuid chomhtháite de SUDS agus chun na tairbhí coimhdeacha go léir a sheachadadh.

9.6 Rialú Guaiseacha Mórthionóiscí (Treoir Seveso III)

Tháinig Treoir an Aontais Eorpaigh maidir le Rialú Guaiseacha Mórthionóiscí Seveso III i bhfeidhm an 1 Meitheamh 2015, in ionad Threoir Seveso II. Déileálann an Treoir go sonrach le rialú guaiseacha mórthionóiscí a bhaineann le substaintí contúirteacha agus cuirtear teorainn lena n-iarbhairtí do shláinte an duine agus don chomhshaol agus cuirtear chun feidhme í le Rialacháin COMAH (Rialú Guaiseacha Mórthimpiste lena bhfuil baint ag Substaintí Contúirteacha) 2015. Tá pleanáil úsáid talún ar cheann de na bearta i dTreoir Seveso III chun cosaint a thabhairt in aghaidh éifeachtaí mórthionóisc sa chás nach dócha go dtarlóidh a leithéid. Ceangaítear leis an Treoir go mbeidh rialuithe i bhfeidhm ar fhorbairtí ag bunaíochtaí cáilitheacha agus ina ngarchomharsanacht.

Clúdaíonn na Rialacháin um Pleanáil & Forbairt 2001 (arna leasú), mar aon leis na Rialacháin um an Acht Ceimiceán (Rialú Guaiseacha Mórthionóiscí a Bhaineann le Substaintí Contúirteacha) 2015 an ghné seo den Treoir agus ceanglaítear ar an Údarás Sláinte agus Sábháilteachta (HSA) comhairle theicniúil a sholáthar do na húdaráis phleanála, ar bhonn cás ar chás nó go cineálach. Faoi láthair tá suíomh Seveso III amháin laistigh den chathair, Críochfort Topaz Energy na Gaillimhe atá suite sna Dugaí Nua, Páirc Fiontraíochta Bhord Chuan na Gaillimhe. Tá sé rangaithe mar bhunaíocht srathach uachtarach. Cuireann an HSA crios comhairliúcháin, de 400m, i bhfeidhm maidir le bunaíochtaí Seveso III agus cuirfeadh aon tograí ábhartha forbartha laistigh de na criosanna seo nó aon chrios leasaithe sa todhchaí faoi bhráid an HSA le haghaidh teorach. Cuirfeadh an treoir theicniúil seo san áireamh sa mheasúnú foriomlán ar lonnú bunaíochtaí nua Seveso III, modhnú na mbunaíochtaí atá ann cheana agus forbairt i gcomharsanacht na mbunaíochtaí sin, de bhreis ar chritéir chaighdeánacha phleanála. I bPlean Móréigeandála na cathrach, tugtar aghaidh ar éigeandálaí a d'fhéadfadh teacht chun cinn ó shuíomh Seveso III faoi láthair.

Beartas 9.5 Comhshaol Sábháilte - An Treoir um Rialú ar Ghuaisreacha Mórthionóiscí (Treoir Seveso III)

1. Dul i gcomhairle leis an Údarás Sláinte agus Sábháilteachta (ar a dtugtar an tÚdarás Náisiúnta um Chaighdeán Ceirde agus Sláinte freisin) nuair a bhíonn aon bheartais/cuspóirí á n-athrú agus measúnú á dhéanamh ar aon fhorbairt ábhartha molta i nó gar do láithreáin a shaináithnítear faoin Treoir um Rialú Mórghuaisreacha Timpiste (Seveso). III Treoir, chun mórthionóiscí a bhaineann le substaintí contúirteacha a chosc agus chun a n-iarbhairtí don chomhshaol agus don phobal a theorannú.
2. A chinntiú go gcloíonn forbairtí móra le riachtanais Phlean Móréigeandála Chathair na Gaillimhe.

9.7 Caighdeán an Aeir

Tá aer glan ríthábhachtach chun tacú le sláinte an duine, an comhshaol agus éiceachórais. Sa chathair, bíonn tionchar mór ag astaíochtaí ó théamh tithe agus ó iompar ar chaighdeán an aeir. Is féidir le caighdeán an aeir dul in olcas go mór sa gheimhreadh nuair a mhéadaíonn éileamh méadaithe ar fhuinneamh mar aon le tréimhsí d'aimsir fhuar shochair na tíuchana truailléan san atmaisféar. Is eol go mbíonn tionchar ag nochtadh do leibhéil arda truaillithe aeir ar shláinte riospráide agus chardashoithíoch agus meastar go mbíonn ábhar cáithnínach ó dhó breoslaí soladacha ina chúis le 1,300 bás roimh am in Éirinn gach bliain.

Cé go luaitear go bhfuil caighdeán an aeir go maith go ginearálta in Éirinn i dTuarascáil an GCC ar Chaighdeán an Aeir in Éirinn 2019, tá saincheisteanna áitiúla ann maidir le dó breoslaí iontaise le haghaidh téimh agus iompair. Faoin gClár Monatóireachta Náisiúnta um Cháilíocht Aeir Chomhthimpeallaigh (AAMP) bailíonn an GCC sonraí don chathair ag stáisiún monatóireachta i Ráthún agus déanann sé measúnú uirthi i gcoinne teorainneacha dlíthiúla arna leagan síos ag Treoir AE um Aer Glan don Eoraip (CAFE) agus treoirluachanna an EDS. Sa chaighdeán aeir is déanaí a taifeadadh i Ráthún, tugtar le fios go raibh na leibhéil laistigh de luachanna teorantacha an AE.

Tacaíonn an Chomhairle le cur chun feidhme beart a fheabhsaíonn caighdeán an aeir agus a laghdaíonn nochtadh do thruailliú, amhail na Rialacháin um 'Cosc ar Ghual Toiteach' 2012 a chuireann cosc ar dhó breoslaí srianta sa chathair. Seachadfar laghduithe suntasacha ar fhoinsí truaillithe aeir trí bheartais oiriúnaithe aeráide agus maolaithe chun tacú le haistriú ó bhreoslaí iontaise go fuinneamh in-athnuaite, athrú módúil go hiompar inbhuanaithe agus dearadh foirgneamh atá tíosach ar fhuinneamh a chur chun cinn. Tacóidh feabhsú leanúnach líonra glas na cathrach agus glasú uirbeach méadaithe agus plandáil crann le caighdeán aeir níos fearr a bhainfidh truailléan as an aer ar bhealach nádúrtha.

Tá Straitéis Náisiúnta um Aer Glan á forbairt faoi láthair a shainaitheoidh agus a chuirfidh chun cinn na bearta is gá chun truailliú aeir a laghdú agus chun aer níos glaine a chur chun cinn. Tacóidh an Straitéis um Aer Glan le forbairt cur chuige réigiúnach i leith fhorfheidhmiú cháilíocht an aeir agus tacóidh an Chomhairle Cathrach leis na tionscnaimh a eascraíonn as an Straitéis atá beartaithe.

9.8 Torann

Is é an cur síos ar thorann timpeallachta ná fuaim nach bhfuil ag teastáil ó gach réimse de ghníomhaíocht dhaonna ar nós iompar, tógáil nó tionscal. Athraíonn braistint agus lamháltas torainn ó dhuine go duine ach is féidir le nochtadh d'iomarca torainn drochthionchar a bheith aige ar shláinte, ar fholláine agus ar chaighdeán na beatha.

Tá an *Plean Gníomhaíochta Torainn Chathair na Gaillimhe 2019-2023* (NAP) arna ullmhú ag Comhairle Cathrach na Gaillimhe de réir cheanglais Threoir 2002/49/CE an Aontais Eorpaigh (Torann Timpeallachta) 2018. Tá sé mar aidhm ag an NAP do Chathair na Gaillimhe na leibhéil nocht torainn timpeallachta a bhaineann le bóithre móra a chosc agus a laghdú agus cáilíocht torainn comhshaoil a chosaint, go háirithe i limistéir íogaire, ó thionchair torann bóithre. Áirítear sa NAP sé léarscáil straitéiseach torainn chun an nochtadh do thorann timpeallachta ar roinnt bóithre sa chathair a chinneadh. Cuirfear iad seo san áireamh agus moltaí forbartha ábhartha á measúnú.

Nuair is féidir, ba cheart go mbeadh aird ag suíomh forbartha nua ar shuíomhanna atá íogair ó thaobh torainn agus go gcuirfí bearta dearadh fuaimiúla i bhfeidhm chun an tionchar torainn a íoslaghdú. D'fhéadfadh go n-áireofaí ar na bearta sin, ach gan a bheith teoranta dóibh, láithriú

agus treoshuíomh foirgneamh, ábhair thógála, slánachar agus deighilt idir foinsí agus gabhdóirí torainn, tírdhrechtú, bacainní torainn agus criosanna maolánacha.

Beidh sé mar aidhm ag Comhairle Cathrach na Gaillimhe, tríd an gcóras pleanála, drochthionchar an torainn a íoslaghdú trí fhorbairtí atá dian ar thorann a rialú agus a scaradh amach ó limistéir íogaire agus a dteastaíonn maolú cuí uathu. Sa chás go meastar gur dócha go gcruthóidh forbairt bheartaithe suaitheadh de bharr torainn, cuirfear coinníollacha ar fhorbairtí agus úsáidí nua chun tionchar torainn a mhaolú, chun teorainn a chur le huaireanta oibriúcháin agus chun an leibhéal torainn a ghintear a rialú.

Laistigh de thimpeallacht ghnóthach na cathrach, tá ceantair ann ar féidir leo faoiseamh a sholáthar ón leibhéal ard torainn uirbigh. Is féidir le ceantair chiúin, ar limistéir iad a bhfuil leibhéil ísle fuaimhe iontu, a bheith ina n-áiteanna tábhachtacha le haghaidh scíthe agus machnaimh chiúin i dtimpeallacht na cathrach agus is féidir leo tionchar dearfach a bheith acu ar chaighdeán na beatha agus folláine. Laistigh de spásanna glasa, ligtear do thaitneamh a bhaint as an dúlra mórthimpeall agus braistint suaimhneas a chur ar fáil. Maidir leis seo, breithneoidh an Chomhairle tionscnaimh chun soláthar a dhéanamh do cheantair chiúine sa chathair.

Beartas 9.6 Caighdeán an Aeir agus Torann

1. Caighdeán an aeir a chothabháil go caighdeán sásúil trí astaíochtaí atmaisféaracha a rialáil agus monatóireacht a dhéanamh orthu de réir threoracha beartais an Aontais Eorpaigh maidir le caighdeán an aeir agus na Treorach maidir le Caighdeán an Aeir Chomhthimpeallaigh agus Aer Níos Glaine don Eoraip (CAFÉ) (2008/50/CE) trí thionscnaimh chun laghdú truailliú aer a chur chun cinn agus trí thacú leo, agus trí úsáid modhanna inbhuanaithe iompair a mhéadú agus coillearnacha uirbeacha a fhorbairt, plandú crann a spreagadh, spás oscailte glas a chaomhnú agus a chruthú.
2. A chinntiú go n-ionchorpraítear i ndearadh na forbartha bearta chun leibhéal torainn a íoslaghdú ina ndearadh agus laghdú a dhéanamh ar an astaíocht agus cur isteach d'aon torainn nó creathadh a d'fhéadfadh drochthionchar a imirt ar thaitneamhachtaí, go háirithe taitneamhachtaí cónaithe nuair is cuí.
3. Mionsonraí Phlean Gníomhaíochta Torainn Chomhairle Cathrach na Gaillimhe 2019-2023 a bhreithniú agus iarratais forbartha ábhartha á measúnú agus á ndearadh ar mhaithe le taitneamhacht sa todhchaí a chosaint.
4. Bearta maolaithe torainn comhshaoil a chur i bhfeidhm mar atá leagtha amach i bPlean Gníomhaíochta Torainn Chomhairle Cathrach na Gaillimhe 2019-2023.
5. Dea-chleachtas a chur chun cinn maidir le bearta coiscthe agus maolaithe radóin a chur i bhfeidhm i gcomhpháirtíocht le gníomhaireachtaí ábhartha.

9.9 Truailliú Solais

Tá solas saorga tábhachtach chun timpeallacht shábháilte agus shlán a chruthú. Mar sin féin bíonn tionchair dhiúltacha ar fhiadhúlra, ar éiceachórais agus ar shláinte an duine ag leibhéil iomarcacha solais agus scéimeanna soilsithe saorga atá deartha go dona. Ina theannta sin, is úsáid neamhéifeachtúil fuinnimh agus foinse astuithe carbóin é leibhéal iomarcacha solais shaorga. Is gá cothromaíocht a bhaint amach idir an fonn soilsithe agus slándála le rialú ar thruailliú solais agus doirteadh solais agus dalladh a sheachaint.

Ba cheart breithniú cúramach a dhéanamh ar shuíomh agus dearadh feistis agus colúin soilsithe, lena n-áirítear soilsiú sráide, soilsiú slándála, soilsiú maisiúil agus tuilsoilsiú, chun a chinntiú nach mbaineann suiteálacha agus daingneáin den sórt sin ó chuma agus ó shainghné foirgnimh, struchtúir chosanta, sráid-dreach, radharc cosanta nó ón gceantar máguaird. Ba cheart soilse agus

daingneáin soilsithe a choinneáil chomh híseal agus is féidir agus iad a dhearadh, a shuiteáil agus a bhainistiú chun a chinntiú go gcoimeádtar dalladh, doirteadh solais agus úsáid fuinnimh chomh híseal agus is féidir. Ba chóir go mbeadh aird ag tograí ar Threoir Réamhphleanála Soilsíú Poiblí Chomhairle Cathrach na Gaillimhe agus *BSI 5489 1:2020. Dearadh shoilsíú bóthair - Cuid 1: Soilsíú bóithre agus limistéir thaitneamhachta poiblí*. Cé go bhfuil soilsíú dé-óid astaithe solais (LED) á thabhairt isteach, cé go bhfuil sé níos tíosaí ar fhuinneamh, is féidir go n-eascródh níos mó dallraithe, tionchar ar fhís an duine agus ar rithimí laethúla agus go gcuirfí isteach ar bhithéagsúlacht agus ar ghnáthóga nádúrtha. Moltar, nuair is féidir, soilse LED le dath níos teolaí a shuiteáil chun drochthionchar a laghdú. Agus measúnú á dhéanamh ar thograí forbartha, tabharfaidh an Chomhairle aird ar Nóta Treorach GN01/21 *The Reduction of Obtrusive Light – Institute of Light Professionals (2021) (An Laghdú ar Sholas Iomraill – Institiúid na nGairmithe Solais) (2021)*.

Beartas 9.7 Truailiú Solais

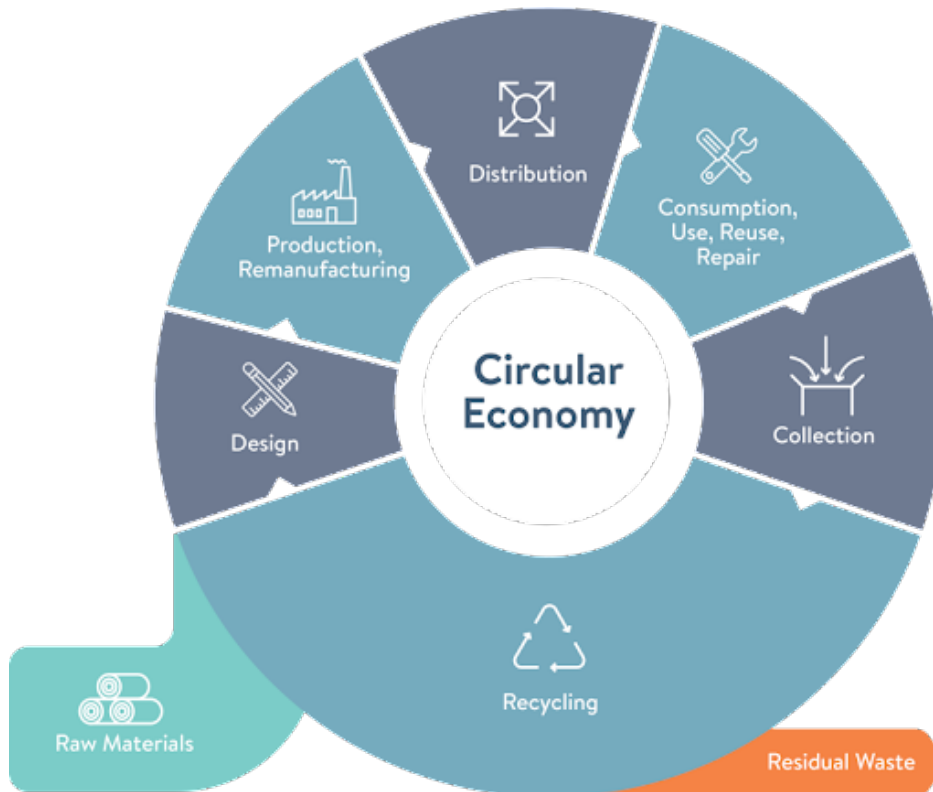
1. A chinntiú go n-íoslaghdaíonn dearadh an tsolais sheachtraigh mhinicíocht truailithe solais, dallrú agus doirteadh isteach sa timpeallacht máguaird agus go dtabharfar aird chúí ar thaitneamhachtaí amhairc agus cónaithe na gceantar máguaird.
2. A éileamh go ndearfar gach forbairt nua agus go n-áireofar scéimeanna soilsithe tíosach ar fhuinneamh.
3. Ba cheart soilsíú ar bhonneagair líneacha, lena n-áirítear féarbhealaí agus gormbhealaí, a bhainistiú go cúramach chun comhleanúnachas na ngnáthóg tacaíochta ar láithreáin Eorpacha a áirithiú, mar a leagtar amach in Airteagal 10 den Treoir maidir le Gnáthóga.
4. A chinntiú nach mbíonn drochthionchar ag dearadh soilsithe sheachtraigh ar an bhfiadhúlra agus ar éiceachórais agus úsáid criosanna dorcha agus soilsíú braite a spreagadh nuair is féidir.

9.10 Bainistiú Dramhaíola

Tá bainistiú cuí dramhaíola ríthábhachtach don fhorbairt inbhuanaithe agus ríthábhachtach chun sláinte an phobail a chosaint agus chun timpeallacht ardchaighdeáin a chothabháil sa chathair. Tá an cur chuige maidir le bainistiú dramhaíola bunaithe ar ordlathas de chosc, íoslaghdú, athúsáid, athchúrsáil agus aisghabháil fuinnimh agus leis an leibhéal dramhaíola a théann chuig líonadh talún á choinneáil chomh híseal agus is féidir. Féachann sé le dramaíl mar acmhainn a uasmhéadú. Ar leibhéal domhanda, tá eastóscadh acmhainní agus diúscairt dramhaíola, go dtí seo de bhun samhail tomhaltais líneach den chuid is mó, áit a dtógtar amhábhair, a tháirgtear earraí agus ansin a dhéantar a dhiúscairt ag deireadh a ré. Tá an leibhéal seo de ghiniúint dramhaíola agus úsáid amhábhair neamh-inbhuanaithe agus is cúis mhór é le hastaíochtaí gáis cheaptha teasa agus le cailteanas gnáthóige agus bithéagsúlachta. Is é aidhm an bheartais bainistíochta dramhaíola reatha, mar sin, ná geilleagar ciorclach a chur chun cinn ina gcoimeádtar táirgí agus ábhair in úsáid chomh fada agus is féidir. Déileáiltear leo mar acmhainn a fhéadtar a athúsáid agus a athchúrsáil ar ais sa lúb, ag cruthú úsáidí tairbhiúla do tháirgí a measadh roimhe seo mar dhramaíl agus ag dearadh táirgí atá níos marthanaí agus a bhfuil níos mó acmhainne acu iad a dheisiú nó a athúsáid.

Tá beartas náisiúnta um bhainistiú dramhaíola leagtha amach sa *Phlean Gníomhaíochta Dramhaíola le haghaidh Geilleagar Ciorclach (2020 – 2025)*. Tá sé dírithe ar an trasdul chuig geilleagar ciorclach a éascú trí shraith gníomhartha atá dírithe ar uasluach na n-acmhainní go léir a ghabháil thar shruthanna dramhaíola éagsúla. Tá sé comhsheasmhach le beartas an Aontais Eorpaigh a thacaíonn leis an aistriú go geilleagar ciorclach lena n-áirítear an Comhaontú Glas don

Eoraip agus tá sé ag teacht le cur chuige an ordlathais dramhaíola. Tá an Bille um Gheilleagar Ciorclach 2021 ag an dréachtchéim faoi láthair agus, nuair a achtófar é, leagfar amach creat reachtúil chun an t-aistriú a chumasú.

Foinse: Clár um Gheilleagar Ciorclach an EPA 2021-2027
 Figiúr 9.1 An Geilleagar Ciorclach

Tá Cathair na Gaillimhe mar chuid de Réigiún Dramhaíola Chonnacht-Uladh atá freagrach as Plean Bainistíochta Dramhaíola réigiúnach a ullmhú. Is doiciméad reachtúil é seo a bhfuil reachtaíocht náisiúnta agus AE mar bhonn agus mar thaca aige. Tá *Plean Dramhaíola Réigiúnach Chonnacht Uladh 2015-2021* fós i bhfeidhm agus tá spriocanna aige chun cainníochtaí dramhaíola tí a ghintear a laghdú le 1% in aghaidh na bliana, athchúrsáil dramhaíola cathrach a mhéadú go 50% agus deireadh a chur le diúscairt dhíreach dramhaíola iarmharaí neamhphróiseáilte chuig líonadh talún, i bhfabhar próisis réamhchóireála ar luach níos airde agus cleachtais téarnaimh dhúchasacha.

Tá Plean Bainistíochta Dramhaíola nua do Gheilleagar Ciorclach á ullmhú faoi láthair agus tá sé le glacadh go luath in 2022. Tiocfaidh sé in ionad na bPleananna Réigiúnacha Bainistíochta Dramhaíola atá ann cheana féin. Cuimseoidh sé spriocanna maidir le hathúsáid, deisiú, úsáid acmhainní agus laghdú leibhéil éillithe ábhar in-athchúrsáilte.

Maidir le dramhaíl tógála agus scartála, tá deiseanna ann chun diúscairt chuig líonadh talún a íoslaghdú trí laghdú, athúsáid agus athchúrsáil. Ba cheart bainistíocht agus diúscairt dramhaíola a mheas go cúramach mar chuid den phróiseas tógála agus beidh pleananna bainistithe dramhaíola ag teastáil le haghaidh forbairtí meánscála agus mórsicála.

Bainistíocht Bruscair

Oibríonn an Chomhairle le gnóthaí agus pobail áitiúla chun an chathair a choinneáil saor ó bhruscar agus tá sí freagrach as roinnt tionscnamh um chosc bruscair a chomhordú agus a thacú

lena n-áirítear Glantachán Náisiúnta an Earraigh de chuid An Taisce, glantacháin trá agus ‘Ditch the Disposals’ atá dírithe ar laghdú a dhéanamh ar an úsáid de chupáin caife indíscartha sa chathair. Tá sé seo á threorú ag Plean Bainistíochta Bruscair Chomhairle Cathrach na Gaillimhe 2018-2022 a bhfuil sé mar aidhm aige giniúint bruscair a chosc agus a rialú, reachtaíocht bruscair a fhorfheidhmiú agus tacú le hathrú iompraíochta trí fheasacht an phobail ar thionchar diúltach bruscair a ardú. Tá bainistiú réamhghníomhach de bhruscar ríthábhachtach chun glaineacht na cathrach agus timpeallacht shláintiúil a chothabháil.

Ceanglaítear ar gach teaghlach agus gnó sa chathair a gcuid dramhaíola a leithscaradh agus a chinntiú go ndéantar í a dhiúscairt trí bhailitheoir údaraithe dramhaíola de réir Fhodhlíthe Chomhairle Cathrach na Gaillimhe (Dramhaíl Tí agus Tráchtála a Scaradh, a Stóráil agus a Thíolacadh), 2019. Tacaíonn Comhairle Cathrach na Gaillimhe le diúscairt cheart dramhaíola tríd an tseirbhís bailithe d’earraí toirtiúla agus oibriú Ionad Athchúrsála an Leasa Bháin a ghlacann le dramhaíl nach féidir a dhiúscairt in araidí bruscair tí. Bainistíonn sé freisin saoráidí athchúrsála bainc beir leat ar fud na cathrach.

Beartas 9.8 Bainistíocht Dramhaíola

1. Soláthar saoráidí agus bonneagair bhainistíochta dramhaíola a áirithiú le soláthar cuí chun dramhaíl a íoslaghdú, a aisghabháil agus a athchúrsáil agus oibríochtaí dramhaíola a rialáil ar bhealach a léiríonn na prionsabail ‘íoc mar a thruaillítear’ agus ‘gaireacht’ le béim ar leith ar tháirgeoirí móra dramhaíola, i gcomhréir le cuspóirí Phlean Dramhaíola Réigiúnach Chonnacht Uladh 2015-2021, ach amháin i ndáil le loscadh agus reachtaíocht atá ag teacht chun cinn maidir leis an aistriú go geilleagar ciorclach agus an Plean Gníomhaíochta Náisiúnta Dramhaíola le haghaidh Geilleagar Ciorclach 2020-2025.
2. Córas bainistithe dramhaíola a bheith sa chathair ar aon dul le beartais náisiúnta agus AE, a thugann tosaíocht do chosc, íoslaghdú, athchúrsáil agus athúsáid dramhaíola agus atá ar aon dul le torthaí an Bhille um Gheilleagar Ciorclach 2021 agus na straitéisí gaolmhaire.
3. Tacú le cuspóirí agus spriocanna Phlean Dramhaíola Réigiúnach Chonnacht Uladh 2015-2021 a bhaineann le Cathair na Gaillimhe agus aon Phlean Dramhaíola a thiocfaidh ina dhiaidh sin.
4. A chinntiú go soláthraítear dóthain áiseanna athchúrsála agus áiseanna beir leat laistigh den chathair, lena n-áirítear nuair a bhíonn siad sin riachtanach i gcomhar le leagan amach na bhforbairtí nua cónaithe, tionsclaíochta agus tráchtála agus nuair a chomhlíonann siad ceanglais Rannóg Comhshaoil na Comhairle.
5. Suíomh inbhuanaithe áiseanna dramhaíola a chinntiú maidir le húsáidí talún mórthimpeall atá ann cheana agus a d’fhéadfadh a bheith ann, chomh maith le breithnithe iompair agus comhshaoil.
6. Cur chun feidhme Phlean Bainistíochta Bruscair na Comhairle Cathrach agus tionscnaimh bhainistíochta bruscair eile a chur chun cinn chun méid an truaillithe bruscair sa chathair a íoslaghdú agus a rialú.
7. A chinntiú go mbíonn bearta leasúcháin cuí san áireamh i bhforbairt ar thailte truaillithe.

9.11 Teileachumarsáid

Is cumasóir ríthábhachtach é do ghníomhaíocht shóisialta agus eacnamaíoch sa chathair go mbíonn gréasán Teileachumarsáide éifeachtach ardchaighdeáin ar fáil. Tá forbairt leanúnach an bhonneagair dhigitigh agus Teileachumarsáide ríthábhachtach d’fhorbairt leanúnach an gheilleagair eolasbhunaithe, nuálaíocht dhigiteach, forbairt fiontair dhigiteacha agus chun slándáil na gcóras a áirithiú. Rinneadh bonneagar digiteach Chathair na Gaillimhe a chatagóiriú mar ‘forbartha/an-

fhorbartha ag an Measúnú Ullmhachta Digiteach a rinneadh in 2018, ach beidh gá le hinfheistíocht leanúnach chun coinneáil suas leis an aistriú go sochaí dhigiteach agus Cathair Chliste. Tá Comhairle Cathrach na Gaillimhe tiomanta do thacú le bonneagar cumarsáide den scoth a sheachadadh agus le cur chun feidhme na Straitéise Digití do Chathair na Gaillimhe (2020-2024), a luaithe a ghlacfar í.

Tá feidhmiú céimneach an Phlean Leathanbhanda Náisiúnta ina príomhfhócas de chuid an NPF agus RSES ag aithint a thábhachtaí atá sé don fhiontar, don fhostaíocht, don nuálaíocht agus don oideachas. Is cuid thábhachtach de bhonneagar na cathrach é agus leanfaidh an Chomhairle ag éascú feabhsúcháin. Laistigh den chathair, tacaíonn Líonra Achair Cathrach na Gaillimhe (MANs) le naisc líonra ardluais agus is féidir leis bandaleithead ardchaighdeán a sheachadadh chuig na ceantair a bhfreastalaíonn sé orthu. Tá criosanna poiblí Wi-Fi tar éis a bheith rollta amach i Lár na Cathrach freisin chun nascacht dhigiteach a fheabhsú do chách.

Tá naisc fhomhuirí molta ó Chathair na Gaillimhe go dtí an Íoslainn agus an Eoraip san áireamh le forbairt leanúnach beart leathanbhanda agus hipir-nascachta. Soláthróidh na córais chábla snáthoptaice fomhuirí seo nascacht teileachumarsáide idirnáisiúnta ardluais straitéiseach, a thabharfaidh an acmhainneacht don chathair agus don réigiún níos leithne a bheith ina príomhthairseach teileachumarsáide agus sonraí.

Ní mór, áfach, na buntáistí a bhaineann le líonra teileachumarsáide d'ardchaighdeán a chothromú leis an ngá atá le timpeallacht agus taitneamhacht na cathrach a chosaint, go háirithe i gceantair íogair ina gceanglófar measúnú imleor ar an tionchar ar thaitneamhacht chónaithe agus ar thaitneamhacht amhairc na gceantar. Tabharfaidh an Chomhairle aird ar na treoirlíní a d'eisigh an Roinn Aeróga Teileachumarsáide agus Struchtúr Tacaíochta (DECLG, 1996) agus Imlitir PL07/12.

9.12 Cathair Chliste

Tá Comhairle Cathrach na Gaillimhe, i gcomhpháirtíocht le páirtithe leasmhara ábhartha, tiomanta do thacú le forbairt na Gaillimhe mar Chathair Chliste a bhaineann an úsáid is fearr as teicneolaíocht dhigiteach chun seirbhísí éifeachtacha a sholáthar do shaoránaigh agus do ghnóthaí. Ceadóidh infheistíocht i mbonneagar cumarsáide den scoth lena n-áirítear leathanbhanda ardluais agus líonra braite ar a dtugtar Idirlíon na nEarraí (IoT) forbairt líonraí córais chliste a sholáthróidh faisnéis fíor-ama chun réitigh chathrach cliste a fhorbairt. Beidh caighdeán láidre sonraí agus próbháideachais mar bhonn agus mar thaca ag gach tionscnamh um Chathair Chliste. Tá sé seo ar aon dul le huaimhian an RSES chun an Iarthuaisceart a fhorbairt mar Réigiún Cliste agus tógann sé ar thionscnamh Shlí Cliste an Atlantaigh Fhiáin.

Tá tionscnaimh Chathair Chliste i bhfeidhm cheana féin sa chathair lena n-áirítear bainistíocht tráchta, ag soláthar faisnéise fíor-ama don phobal agus ag bainistiú sreafaí tráchta ag acomhail le comharthaíocht. Maidir le bainistíocht dramhaíola, tá boscaí bruscair gréine cliste le cumas níos airde agus timthriallta bailithe laghdaithe suite ar fud lár na cathrach. Tá iliomad tionscadal mionscála eile ann a bhailíonn sonraí maidir le líon na gcoisithe, caighdeán an aeir, torainn agus bainistíochta tráchta a thacaíonn le monatóireacht agus le cinnteoireacht. Tá Cathair na Gaillimhe mar chuid d'Fhóram Uile-Éireann um Chathracha Cliste lena n-áirítear Corcaigh, Baile Átha Cliath, Luimneach, Port Láirge, Béal Feirste agus Doire. Oibríonn an Fóram seo le chéile chun glacadh réitigh chliste do dhúshláin uirbeacha a chur chun cinn. Leanfaidh an Chomhairle ag obair i gcomhpháirtíocht le príomhpháirtithe leasmhara lena n-áirítear Insight Ionad na hAnailísíocht Sonraí in OÉ Gaillimh agus an Tionól Réigiúnach chun tuilleadh forbartha a dhéanamh ar réitigh chliste shlána don chathair.

Beartas 9.9 Teileachumarsáid agus Teicneolaíocht Chliste

1. Tacú le forbairt agus le leathnú an bhonneagair Teileachumarsáide (lena n-áirítear an gréasán leathanbhanda) laistigh den chathair nuair is cuí, faoi réir breithniúcháin comhshaoil, amhairc agus taitneamhachta cónaithe.
2. A chinntiú go n-éascaíonn forbróirí comhshuíomh aeróga le hoibreoírí eile chun iomadú crann gan ghá a sheachaint. Nuair nach féidir é seo a dhéanamh spreagfar oibreoírí chun comhshuíomh a dhéanamh ionas gur féidir crainn agus aeróga a chur i mbraisle.
3. A chinntiú go dtugtar aird i bhforbairt do shuiteálacha Teileachumarsáide agus fón póca ar na Treoirínte Pleanála d'Aeróga agus Tacaíochta Teileachumarsáide (DECLG, Imlitir PL07/12) agus go sonrach maidir le crainn neamhspleácha agus aeróga nua, ní bhreithneofar láithreacha atá gar do cheantair chónaithe, scoileanna agus áiseanna pobail eile ach amháin nuair a bheidh gach rogha eile níos oiriúnaí, lena n-áirítear deiseanna chun lonnú ar fhoirgnimh arda, díonta agus comhshuíomh le crainn atá ann cheana féin, ídithe tar éis meastóireachta bunaithe ar fhianaise ar láithreáin fhéideartha.
4. Éascú le rolladh amach an bhonneagair dhigitigh chun bonneagar digiteach den scoth agus líonra braiteoirí a chur i bhfeidhm a sholáthróidh sonraí fíor-ama agus réitigh chathracha cliste.
5. Tacú le gníomhartha dréacht-Straitéis Dhigitreach Chathair na Gaillimhe (2020-2024).

9.13 Fuinneamh agus Bonneagar Gaolmhar

Tá seachadadh soláthair agus bonneagair tarchuir fuinnimh atá slán, iontaofa agus éifeachtúil rithábhachtach d'fhorbairt leanúnach eacnamaíoch, shóisialta agus chultúrtha na cathrach agus dá cumas infheistíocht a mhealladh agus an fhiontraíocht atá ann cheana a chothú. Tá sé rithábhachtach freisin chun dícharbónú ár gcórais fuinnimh agus an t-aistriú go geilleagar ísealcharbóin a éascú. Maidir leis seo, tacóidh an Chomhairle le riachtanais na mórsholáthróirí seirbhísí fuinnimh ar nós EirGrid, BSL agus Bord Gáis Energy amach anseo. Tá beartas náisiúnta fuinnimh, atá leagtha amach sa Pháipéar Bán *Aistriú na hÉireann chuig Todhchaí Fuinnimh Ísealcharbóin 2015-2030* dírithe ar thrí chroíchuspóir - inbhuanaitheacht, cinnteacht an tsoláthair agus iomaíochas. Tá sé ailínithe go dlúth le cuspóirí athraithe aeráide a thacaíonn leis an aistriú ó bhreosla iontaise go fuinneamh malartach ísealcharbóin. Meastar go dtiocfaidh fás idir 19% agus 50% ar an éileamh ar fuinneamh in Éirinn sna 10 mbliana atá romhainn. De bharr é seo agus an aistrithe chuig fuinneamh in-athnuaite agus díchoimisiúnú na ngléasraí giniúna cumhachta breosla iontaise, cruthófar dúshlán shuntasacha agus beidh gá le hinfheistíocht i bhfeabhsú agus solúbthacht na ngréasán dáilte tarchurtha fuinnimh chun an t-aistriú go foinsí fuinnimh in-athnuaite a éascú.

Tá EirGrid freagrach as cumhacht trasna na heangaí tarchurtha leictreachais, ag cinntiú go bhfuil soláthar sábháilte, slán agus iontaofa leictreachais do chách. Tá a *Straitéis 2020-2025 An Córas Cumhachta a Athchóiriú do na Glúine atá le Teach* dírithe ar athrú aeráide agus ar bhunathrú na hearnála leictreachais. Tá sé ag pleanáil faoi láthair don aistriú go fuinneamh ísealcharbóin agus in-athnuaite ionas go mbeifear in ann 70% de leictreachas na hÉireann a sholáthar ó fhoinsí in-athnuaite faoi 2030. Foilseoidh EirGrid *Ár dTodhchaí Leictreachais a Mhúnlú* go déanach in 2021 ina leagfar amach an cur chuige roghnaithe chun an sprioc seo a bhaint amach agus ag an am céanna inacmhainneacht a choinneáil agus iontaofacht córais agus cinnteacht soláthair a sheachadadh. Tacóidh an Chomhairle le hathnuachan bonneagair agus le forbairt gréasáin fuinnimh i gcomhréir le *'Ár dTodhchaí Leictreachais a Mhúnlú'* ag aithint an ghá atá le bonneagar, cumas agus slándáil leictreach a mhéadú. Déanfar breithniú cothrom ar an bhforbairt de bhonneagar tarchuir fuinnimh riachtanach a fhreastalóidh ar riachtanais fuinnimh na cathrach agus chun éifeachtaí diúltacha míchuí ar an gcomhshaol agus ar an bpobal a sheachaint.

Fuinnimh In-Athnuaite

Tá Éire tiomanta do 70% (nó 12 GW sa bhreis) dá riachtanais leictreachais a ghiniúint ó fhuinneamh in-athnuaite faoi 2030. Chun freastal ar an éileamh méadaithe ar leictreachas in-athnuaite tá an Rialtas, tríd an Scéim Tacaíochta Leictreachais In-athnuaite (RESS) tiomanta do chumas a mhéadú thar roinnt earnálacha faoi 2030 lena n-áirítear fuinneamh gaoithe amach ón gcósta agus fuinneamh in-athnuaite, gaoth ar an gcladach agus fuinneamh gréine.

Aithnítear sa RSES an acmhainneacht ollmhór d'fhuinneamh gaoithe amach ón gcósta mar acmhainn shuntasach le hiniúchadh agus an gá atá le soláthar imleor bonneagair agus seirbhísí talamhbhunaithe. Go háirithe, tá Calafort na Gaillimhe in áit iontach chun tacú leis an earnáil fuinnimh in-athnuaite amach ón gcósta. Chuirfeadh sé seo leis an ról atá acu faoi láthair maidir le tacú le hallmhairí tionscadail speisialta lena n-áirítear bonneagar d'fheirmeacha gaoithe sa réigiún.

Tá tacaíocht i bhfeidhm freisin trí athruithe ar an margadh leictreachais chun micrighiniúint a chumasú, nuair a tháirgeann custaiméirí leictreachais tí ar scála beag a gcuid leictreachais féin trí phainéil fhótavoltach, tuirbíní gaoithe nó comhscéimeanna teasa agus cumhachta comhcheangailte agus a easpórtálann aon bharrachas chuig an eangach leictreachais.

Tacaíonn an Chomhairle leis an méadú ar úsáid foinsí in-athnuaite fuinnimh sa chathair. Tá an acmhainneacht ann d'fhorbairtí fuinnimh in-athnuaite ar scála beag laistigh de cheantair uirbeacha agus thionsclaíoch na cathrach ina ndéantar taitneamhachtaí amhairc agus cónaithe a chosaint agus nach mbíonn aon drochthionchar acu ar an gcomhshaol. Cuirtear díolúintí ó chead pleanála ar fáil do shuiteáil bhonneagar fuinnimh in-athnuaite micreascála i dtithe cónaithe, áitribh ghnó agus suíomhanna tionsclaíochta lena n-áirítear painéil ghréine, caidéal teasa, tuirbíní gaoithe agus córais teasa agus cumhachta comhcheangailte. Déanfar machnamh freisin ar an acmhainneacht chun scéimeanna fuinnimh hidrileictreacha a fhorbairt, a d'fhéadfadh a bheith lonnaithe ar Chanáil Eglinton.

Chomisiúnaigh an Chomhairle Máistirphlean Fuinnimh le déanaí do Chathair na Gaillimhe ina gcuimseofar fardal astaíochtaí bonnlíne gás ceaptha teasa (BEI) agus lena soláthrófar clár deiseanna do thionscadail dícharbónú lena n-áirítear iarfheistiú fuinnimh foirgneamh cónaithe agus neamhchónaithe, treochlár le haghaidh leictriú an córais teasa agus iompair agus sainaitheint tionscadal inmharthana fuinnimh in-athnuaite agus stórála fuinnimh chun díriú ar dheiseanna chun

an laghdú 51% ar astaíochtaí gás ceaptha teasa a theastaíonn go náisiúnta faoi 2030 a bhaint amach.

Beartas 9.10 Fuinneamh agus Bonneagar Gaolmhar

1. Tacú le hathnuachan bonneagair agus le forbairt straitéiseach an chórais eangaí tarchurtha náisiúnta agus na líonraí fuinnimh sa chathair, faoin talamh nuair is féidir, lena n-áirítear na línte ardvoltais lastuas atá riachtanach chun na gréasáin riachtanacha a sholáthar de réir Ráiteas Beartais an Rialtais ar Thábhacht Straitéiseach de Tharchur agus Bonneagar Fuinnimh Eile 2012 .
2. Tacú le córas inbhuanaithe leictreachais a sheachadadh agus trasdul chuig geilleagar ísealcharbóin a chinntiú i gcomhréir leis na huaimhianta maidir le dícharbónú na hearnála fuinnimh.
3. A chinntiú go seachnaítear tionchair dhiúltacha ar láithreáin Eorpacha le hathnuachan bonneagair agus le forbairt gréasáin fuinnimh agus go gcloítear le ceanglais Airteagal 6 den Treoir um Ghnáthóga (92/43CEE).